

Thổ Nhĩ Kỳ - Lịch sử, Văn hóa và Phong tục

Nguyễn Quý Đại

3

Chính phủ Đức với chương trình đón nhận thành phần lao động vào làm việc, theo thời gian và luật pháp qui định gia đình đoàn tụ, nên những người khách thợ này đã mang gia đình sang sinh sống và lập nghiệp tại Đức, ngày nay dân số Thổ Nhĩ Kỳ tăng hơn 2,5 triệu người sống khắp nơi. Họ sinh hoạt đoàn kết với bản sắc văn hoá giống bên Thổ Nhĩ Kỳ. Trường hợp skandal cô Sibel Kekilli 23 tuổi sinh ở Heilbronn đã đóng film khỏa thân „Tierisches Teenie-Reiten“, Sibel là diễn viên chính, xuất sắc trong phim „Gegen die Wand / Chống lại bức tường „ đạo diễn Fatik Akin cũng người Thổ trưởng thành tại Hamburg-Altona (phim dài 121 phút được giải con gấu vàng Goldenen Baeren der Berlinale). Phim diễn tả bi kịch đời sống xã hội, lịch sử tình yêu hạnh phúc không đoạn kết ...Giải thưởng là một danh dự lớn, nhưng ngược lại cộng đồng Thổ Nhĩ Kỳ phẫn nộ về việc cô Sibel đã từng đóng các phim không „nghiêm túc“. Ông Mehmet 44 tuổi là thân phụ cô Sibel phải xin lỗi việc gây tổn thương danh dự về Tôn giáo của dân tộc Thổ Nhĩ Kỳ, ông tuyên bố từ bỏ con gái đã vượt qua bức tường giáo dục gia đình.. . Dù vẫn minh phát triển nhưng còn một phần tử nhỏ trong cộng đồng người Thổ bảo thủ cưỡng bức con cái lập gia đình theo quyết định của cha mẹ, đôi khi đánh đập con gái đã gây ra những án mạng đau buồn. Thế hệ thứ II hội nhập vào đời sống xã hội Đức tốt đẹp, giải túc cầu „ World Cup 2010“ tại Nam Phi, đội tuyển quốc gia Đức đã

chọn cầu thủ Mesut Özil (21 tuổi) cũng như cầu thủ Serdar Tasci (22 tuổi) là những ngôi sao tỏa sáng trưởng thành tại Đức.

Các cơ sở thương mại của Thổ thường tập trung từng khu buôn bán đồ thủ công nghệ, rau trái cây, nhiều mặt hàng khác nhau. Các thành phố lớn người Thổ có trường học riêng theo chương trình giáo dục của Âu châu. Một vài Moschee được xây cất nguy nga tráng lệ, phát hành nhật báo, nguyệt san... Nhà văn Orhan Pamuk nhận giải Nobel Văn học 2006 tên thật Ferit Orhan Pamuk, sinh ngày 7 tháng 6 năm 1952 tại thành phố Istanbul một trong những nhà văn Thổ nổi tiếng nhất, được trao giải vì trong quá trình đi tìm hiểu “tâm hồn u uẩn, sâu muợn của thành phố quê hương” đã đặt ra những vấn đề bản sắc, cá nhân và dân tộc, phát hiện ra những biểu tượng của sự xung đột, trộn lẫn giữa nhiều nền văn hóa, phản ánh những mâu thuẫn giữa các giá trị Đông và Tây, giữa truyền thống văn hóa Hồi giáo và những thách đố đặt ra cho một xã hội muốn vươn lên thành một nước phát triển và hội nhập với thế giới.

Bà Özkan cũng sinh ở Đức (năm 1971), nhưng bố mẹ là người Thổ và xuất thân từ giai cấp thợ thuyền. Thập niên 60 bố bà Özkan qua Đức làm "khách thợ"(Gastarbeiter) và hiện còn đang hành nghề thợ may mặc dù đã 74 tuổi. Bà Özkan tốt nghiệp ngành luật tại đại học Hamburg gia nhập đảng Dân Chủ Thiên Chúa Giáo (CDU) từ năm 2004. Chồng bà Özkan, một bác sĩ chuyên khoa bệnh phụ nữ, cũng là người gốc Thổ. Việc đảng CDU chọn một người gốc Thổ làm bộ trưởng được dư luận coi là điều "bất thường" vì CDU là một đảng bảo thủ thường không ưa hoặc chống người ngoại quốc. Chủ tịch đảng Xanh (Bündnis 90/Die

Grünen/ The green party), ông Cem Özdemir, cũng là người Đức gốc Thổ. Dr. Philip Rösler (gốc Việt), thuộc đảng FDP (đảng Dân Chủ Tự Do), bộ trưởng y tế liên bang qua Đức, lúc ông còn bé mồ côi được bố mẹ nuôi người Đức nhận nên mang dòng họ tên Đức.

Thiểu số người Đức nhìn người Thổ không được trọng, bởi vì họ là những người khách thợ xuất thân từ nhiều thành phần trong xã hội...Dù thế hệ thứ 2 hay 3 của người Thổ đã hội nhập vào đời sống Đức nhưng vẫn còn những nét dị biệt ... Hàng năm vào đầu tháng 7 và tháng 8, những gia đình Thổ đều trở về quê hương trong thời gian con cái nghỉ hè 6 tuần. Những chuyến bay sang Thổ lúc nào cũng bận rộn, nhiều gia đình Thổ lái xe về quê xa trên 3000km

Đời sống kinh tế ở Âu Châu và Đức đi xuống, làn sóng chống ngoại quốc nảy sinh, dù không âm ỷ nhưng cũng là đợt sóng ngầm! Thiểu số quá khích trong xã hội thường có thành kiến với người ngoại quốc . Riêng ở Đức sau khi thống nhất Đông Tây Đức, đã có hơn 40.000 người Việt từ các nước Đông Âu sang Đức xin ở lại. Dù là thiểu số từng buôn thuốc lá, tổ chức đường dây buôn người bất hợp pháp ... thời gian vừa qua đã trồng cây cần sa (Cannabis) ở ngoại ô thành phố Nürnberg và Würzburg bị bắt trong khi người Thổ không làm những việc này.

phần II

Trung bình mỗi năm hàng trăm ngàn người Đức đi nghỉ hè đến các vùng biển đẹp ở Thổ, bởi vậy ngành du lịch ở Thổ phát triển mạnh, phục vụ hướng dẫn tận tình, ngôn ngữ Đức rất phổ thông. Antalya thành phố lớn nhất ở Bờ biển Địa Trung Hải, cũng là trung tâm của Turkish Riviera. Thành phố có khu phố cổ Kaleici xinh đẹp do Hoàng đế La Mã Hadrianus xây dựng. Alanya; thác nước Manavgat Waterfall; Side; Konya; Pamukle .. những thành phố vùng biển và cao nguyên của núi đồi cao trên 2000 m. Từ Munich đến Antalya hơn 3 giờ bay, cuối đông cây cỏ xanh tươi, trời nắng ấm 23 độ C, những vườn cam cây xanh trĩu nặng những trái chín, thỉnh thoảng thấy các nông trại những đàn bò, đàn cừu, dê ung dung gặm cỏ xanh mơn mớn, xa xa đồi núi nhấp nhô còn đọng màu tuyết trắng....

Dọc theo biển từ Antalya đến Alanya là khu du lịch thanh lịch. Khách sạn 4, 5 sao, đồ sộ nhưng xây dựng hơn 20 hay 30 năm về trước, không còn đẹp tân thời như những khu du lịch mới phát triển sau này. Biển xanh đậm, sóng nhỏ từ xa khơi dội vào bờ cát vàng chen lẫn sỏi đá. Phong cảnh Cap Anamur đẹp hữu tình, cũng là tên của con tàu của Đức đã vớt người trên biển Đông 30 năm về trước.

Những di tích lịch sử bị đổ nát do động đất, chiến tranh thành trì hoang phế tro gan cùng tuế nguyệt, để lại dấu tích nền văn hoá lâu đời nhiều thế kỷ trước công nguyên. Cuối đông sắp vào Xuân có những ngày nắng ấm, biển nước còn lạnh không thể tắm, chúng tôi thuê xe đi thăm danh lam thắng cảnh, qua những đèo cao núi đá khô cằn, những rừng thông khẳng khiu trơ trọi, Vào khoảng thế kỷ thứ II, người Roma đã xây dựng thành "thành phố cổ Hierapolis" Địa danh

Hierapolis tiếng Hy Lạp Ἱεράπολις thành phố Thánh "Heilige Stadt" rất nhiều công trình kiến trúc tuyệt mỹ còn những hàng cột sừng sững, vì động đất vào thế kỷ thứ 17 những bức tượng La Mã vẫn còn dù không nguyên vẹn, những ngôi mộ cổ bằng đá, Ephesos rạp hát xây theo kiến trúc Hy Lạp (chứa 15.000 người) đền Apollon còn lại những đồng cầm thạch vỡ vụn, nằm ngổn ngang trên vùng đồi thoi thỏi cỏ cây, những phiến đá còn lưu lại nét điêu khắc đẹp rõ rất công phu.

Nekropole là nghĩa địa còn gọi là thành phố chết "Totenstadt" hơn 1.200 ngôi mộ ở phía bắc Hierapolis và là một trong những nghĩa địa cổ đại lớn nhất ở Tiểu Á.

Còn lưu lại những nhà mồ, bên trong đó thường có một buồng mộ với băng ghế.

Rất nhiều chữ khắc trên mộ, quách và vỏ quan tài. Cấu trúc nơi này để lại dấu tích sự phát triển quan trọng đối với lịch sử của công nghệ xa xưa có các nhà máy cối xay vận hành bằng sức nước (Wassermühle), truyền tải của trục quay (Kurbelwelle)....

Địa danh Pamukkale là đồi đá vôi trắng như bông tạo thành nhiều bậc cao thấp khác nhau có từ thế kỷ thứ II (trước CN), còn được biết đến với cái tên "lâu đài bông", được Unesco công nhận di tích lịch sử Thế giới. Nước từ suối tích tụ qua nhiều ngàn năm chảy bên sườn một ngọn đồi lớn thành những mảng đá vôi trắng tinh tạo các hồ nước nhỏ xanh ngắt, những vũng nước lớn bốc khói nhẹ từ nguồn nước nóng trong lòng đất phun lên mang theo nhiều khoáng chất phảng phất mùi lưu huỳnh, hợp chất calcium bicarbonate. Mỗi giây chảy 250 lit nước ấm (ca. 30 °C) hàng ngày chảy khoảng 21600 m³, mỗi Liter chứa 2,2 g. vôi (Kalk) Để bảo vệ môi trường, du khách phải đi giày, dép ở ngoài khu vực lâu đài bông. Có khu

người ta ngâm mình trong nước ấm để trị bệnh ngoài da... là nơi nghỉ dưỡng bệnh lý tưởng, những Hotel sử dụng quá nhiều nước và làm ô nhiễm bởi các loại dầu và hóa chất trong kem chống nắng.. thêm đá vôi bị bắn đổi màu xám trắng không còn tươi sáng mềm và dễ gãy, làm thiệt hại lớn cho sự kết tinh. Năm 1996 Chính phủ cấm các Hotel lấy nguồn nước nơi đây và đập bỏ những Hotel xây dựng trái phép. Các chuyên gia hàng đầu Thổ Nhĩ Kỳ và quốc tế cho xây một hệ thống thủy lợi giữ nước, những thêm nhũ đá Sinterterrassen bị hư hỏng được sửa chữa bằng cách sử dụng bê tông đặc biệt như đá vôi tự nhiên.